

A 231
3

Alte
Sammelbd. 3. Aufl.

Hist.

III. c. 6.

26

2

DE
VERA ET GENVINA
LVTHERANORVM
FALSA AVTEM ET SINISTRA
REFORMATORVM
EXPLICATIONE
VOCIS MVNDI

IN
ARTICVLO SACRO
DE
GRATIA DEI
DISQVISITIO BREVIS
SPECIATIM
IO. VAN DER HONERT
OPPOSITA
AVCTORE
M. IO. GOTTLÖB WALTERO
PASTORE APVD LOEBSTADIENSES
ET ZWAEZENENSES.

IENAE
APVD CHRISTOPH. DAVID. WERTHERVM
M DCC XXXIII.

*Ein sehr seltener Schick
Museum des Z. Klein,*

VIRO

*SVMME REVERENDO, AMPLISSIMO
ET DOCTISSIMO*

DOMINO
IO. ANDREAE
WALTERO

S. THEOL. DOCTORI
PRAEFECTVRAE ECCLESIASTICAE, QVAE
PORTAE IN SCHRIFTSASSIOS CIRCVLORVM
ECKARDTSBERGENSIS, FREIBVRGENSIS ET
WEISSENFELSENSIS, EXERCETVR, INSPECTORI
GYMNASIIQVE ELECTORALIS PASTORI

*PARENTI HONORATISSIMO ET AETATEM
VENERANDO*

VIRO
SVMME REVERENDO, AMPLISSIMO
ET DOCTISSIMO
DOMINO
IO. ANDREAE
WALTERO
S THEOL. DOCTORI
PRAELECTORAE ECCLESIASTICAE, QVAE
FORAE IN SCHNITZINGIS CIRCULARI
BOYARDI-STRASSE, FREIBURGENSE
WISSENSCHAFTL. DIRECTOR, INSPECTOR
GYMNASIIQUE ELECTORALIS PASTORI
PARENTI HONORATISSIMO ET REVERENDO
VENERANDO

VIR
SVMME REVERENDE, AMPLISSIME
ET DOCTISSIME

PARENS HONORATISSIME ET AETATEM
VENERANDE

Postulat a me pietas, vt de felici
TIBI congratuler natalis redi-
tu. Equidem magna gaudii
mei accessio fieret, si mihi li-
ceret esse tam felici, vt prae-
sens Portae, laetus, inter vo-
tivas propinquorum carissi-
morum acclamationes, festiuum hunc diem con-
celebrare, & voce TIBI gratulari possim. Sed
muneris ratio, domi vt remaneam, iubet. Quam-
obrem, cum voce gratulari non potuero, literis
gaudium, quo absens afficior, testificari volui.
Cogitanti autem mihi, quam materiam scribendi
potissimum seligerem, hanc ipsam, breuem dis-
quisitionem conscribendi, occasionem suppedita-

A 3

runt

runt conciones, quas vocant, circulares, a TE in
memoriam *Formulae Concordiae*, strictè sic dictae,
Pastoribus hoc anno assignatae. Harum vltima
de necessitate & vtilitate insigni *Formulae Concor-*
diae, secundum typum praescriptum, hac ipsa se-
ptimana, quae proxime TVVM praecit natalem,
habebitur, sicque pium hoc institutum, adiuuante
Deo, absoluetur. TIBI itaque haud iniucundum
fore putavi, si argumentum pro uniuersali gratia,
a voce *κόσμος* in *Formula Concordiae* petitum,
quod HONERTVS infringere, sed frustra, stu-
duit, pro viribus vindicare anniterer. Noui pro-
fecto, eandem TIBI mentem sedere, quam, ceu
Theologo dignam, in Patre ISAACI CASAV-
BONI praedicat FRANCKENSTEINIVS in
Praeloqu. Obseru. in ep. ad Philem. Hic, cum
ipsi filius primum ingenii sui foetum, notas nem-
pe in DIOG. LAERTIVM transmisisset, id ei
responsi dedit: *Mi fili, laudo tuum studium; ve-*
rum hoc scito, rem gratiorem te mihi facturum, si
vel vnum dictum Sacrae Scripturae difficultatibus
aliquibus obstructum, explicueris; quam si mille
profanorum scriptorum loca deprauata correxeris.
Quamuis enim ingenue fatear, disquisitionem hanc,
quam natalitii titulo TIBI mitto, non esse ita elab-
oratum, vt *αργεῖα* & ornatus verborum eam
TIBI commendare possint, variis quippe labori-
bus

bus septus, & multoties interpellatus, horis paucis subseciuis, eam conscripsi: tamen persuasum habeo, fore, ut animum & pietatem, quae ad scribendum me impulit, respiciens, eam aequi bonique consulas. Quod reliquum est, annum aetatis nouum TIBI gratulor, utque is & plures sequentes ex TVA Ipsius, meamet, & omnium sanguine & affinitatis vinculo TIBI iunctorum, sententia sint fausti, felices, fortunati, ex animo precor. Deus TE semper sua gratia protegat, viribus animi & corporis indies donet, & omnigena florentem salute conseruet! Hoc ut faxit Deus, calidissimis diuinum numen veneratur & venerabitur precibus

PARENS HONORATISSIME

TIBI

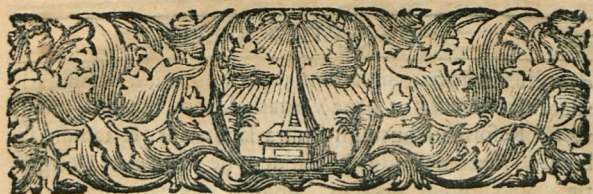
Scrib. Loebstadii
ad V. Cal. Decembr.
M DCC XXXIII.

ad preces & filialem pietatem
obstrictissimus
M. Io. Gottlob Walterus.

CONSPECTVS DISQUISITIONIS.

- §. I. Argumentum Lutheranorum pro vniuersali gratia a voce *mundi* petitum e Formula Concordiae proponitur.
- §. II. Vana Reformatorum responsio refertur a Lutheranis dudum explosa.
- §. III. Loca quaedam a Reformatis citata, a Lutheranis autem sufficienter vindicata, recensentur.
- §. IIII. Ioannis van der Honert temeritas notatur.
- §. V. Disquisitionis iusta indicatur causa.
- §. VI. De primo Honerti argumento disquiritur, illudque diluitur.
- §. VII. Argumenta in contrarium nectuntur.
- §. VIII. Ad alterum Honerti argumentum fit transitio.
- §. VIII. Locus 1. Tim. III, 16. verbis Gerhardi vindicatur, & Gerhardi vera declaratur mens.
- §. X. Vocem *mundi* vllibi in Scriptura significare conuersos & credentes, mo deste cum Glassio, contra Flacium & Camerarium negatur.
- §. XI. Mundum 1. Tim. III, 16. designare terram, ex ipso textu euincitur.
- §. XII. Locus Rom. XI, 12. 15. ex scopo Apostoli vindicatur.
- §. XIII. Quid per voces *καθ' ἑαυτά, πλῆτες* &c. intelligat Apostolus ostenditur.
- §. XIII. Verus sensus vocis *mundi* eruitur ex contextu.
- §. XV. Falsa Honerti explicatio reiicitur.
- §. XVI. Concluditur voto breui.

DE

A & Ω
DE
VOCE MVNDI
DISQVISITIO BREVIS.

§. I

Inter argumenta sat multa & valida, quibus in *Formula Concordiae*, strictius accepto titulo, artic. XI. §. *si igitur aeternam electionem* &c. p. 805. edit. Rechen b. prior de vniuersali Dei gratia, omnibus hominibus salutari, doctrina, contra Caluianos, seu, quo nomine hodie appellari amant, Reformatos, asserta est & vindicata, primum ferme obtinent locum, quatuor illa sanctissima effata Ioan. III. 16. I. 29. VI. 51. & I. ep. II. 2 vbi Deus *mundum* dilexisset, eique filium suum vnigenitum donasse: Christus peccata *mundi* sustulisset: Idem carnem suam tradidisset pro *mundi* vita: Ipsius denique sanguis propitiatio esse pro totius *mundi* peccatis, dicitur. Etenim per *mundum*

B

omnes ad agnitionem veritatis venire. Ibidem mox addit: Zanch. T. II. miscell. p. 300. obicit illud Ioan. XII. 19. totus mundus vadit post ipsum. Resp. 1. non sunt verba Spiritus Sancti, sed Phariseorum, 2) intelligitur de promiscua turba Christum secuta, non de solis fidelibus, 3) *ἅλος* in Graeco non habetur, 4) in ipso contextu particulariter id esse accipiendum, declaratur v. 11. PARAEVS in Comment. ad Rom. III. 13. putat, mundum ibi accipiendum esse de solis credentibus, & haeridem mundi idem significare ac patrem omnium credentium, quam sinistram explicationem diluit FRIDERIC. BALDVINVS in Comment. ad h. l. ostendendo, per mundum hic notari *beneficia spiritalia vera fide accepta*, huiusque appellationis plane singularis VII. adducit causas, quae ibi videri possunt.

§. III

Ast quam palmam SPANHEMIVS, doctissimus aliquin vir, PARAEVS, alique Reformatorum doctores, reportare non potuerunt, hanc, nostris temporibus, avidissime appetiit Vir Cl. IOANNES VAN DER HONERT, in peculiari libro Lugd. Bat. MDCCXXV. in publicum edito, cui titulum praefixit *Dissertationum de gratia Dei non vniuersali, sed particulari, nec non de essentia & existentia Dei*. Nouum, hoc ipso libri titulo, in apertum protulit testimonium odii indelebilis, quo Theologi Reformati doctrinam de gratia vniuersali prosequuntur. Hoc tantum est, *ut ne speciem quidem & nomen gratiae alicuius vniuersalis ferre possent*, rectissime ita iudicante Magnifico DEYLINGIO, Theologo Consummatissimo & Praeceptore antehac in Academia Lipsiensi Dexterrimo, in Diss. de Odio Dei in Esauum

vum §. III. & Obseru. Exeget. miss. II. obs. I. vbi Celeb. WITSIVM, *mundum* Ioan. III. 16. per coetum electorum exponentem, temeritatis iure meritoque arguit. Haec quam vere dicta sint, & quod nullam Reformatis faciamus iniuriam, quando ipsos acerrimos gratiae vniuersalis pronunciamus hostes, suo exemplo comprobauit HONERTVS, qui in fronte statim libri, quam infensus sit gratiae vniuersalis osor, fatis aperte prodidit.

§. V

Quoties mihi huius libri venit in mentem, toties summa commoueor indignatione, eaque iustiore, quo leuiorem se Auctor gesit in demonstrando eo, quod tamen sibi demonstrandum sumserat. Vel enim argumenta protulit, iam pridem a nostris Theologis profligata dilutaque, vel, si noua quaedam habet, vix sunt tanti momenti, vt ad illa respondeatur. Bene nouerat, nondum satisfecisse Reformatae Ecclesiae doctores Theologis Lutheranis, postulantibus, vt locus ex Scriptura proferatur, vbi vox *mundi* legatur de solis electis. Quamobrem, cum gratiam vniuersalem omnibus viribus impugnare, & particularem publico scripto tueri, in animum induceret, denuo probare annisus est, vocabulum *mundi*, in ipsa Scriptura, quandoque solos significare electos. Ast fallere & falli HONERTVM, paucis iam obseruabo.

§. VI

Primum eius argumentum huc redit: negari non posse, per vocem *mundi*, saepe indicari partem hominum in mundo viuentium; nil ergo impedire, quo minus illa

pars mundi, quam electi constituunt, appellari possit *mundus*. Hoc argumentum pridem proposuit FRID. SPANHEMIVS, cui recte respondit supra laudatus HEINRICI l. c. p. 326. *nec valet, quod si per synedochem integri mali possint vocari mundus, cur non boni? -- -- Nec a malis hominibus ad electos licet argumentari, cum loca Scripturae sint aperta, in quibus mali nomenclatione mundi designantur, qualia, quod electos attinet, Spanhemius cum suis affectis haecenus nequiuit afferre.* In explicatione quippe Scripturae Sacrae non videndum est, qualis esse possit sensus verborum aut nominum, sed quem reuera & actu Spiritus Sanctus intenderit. Alias enim, si cuiuslibet libera potestas esset, vocibus Scripturae pro lubitu affingendi sensum, falsae, quam tuetur, hypothesi accommodatum, quamuis a Spiritu Sancto minime sit intentus, multo inferior foret Scripturae Sacrae conditio, quam scriptorum profanorum ARISTOTELIS, CICERONIS, aliorumque, in quibus interpretandis critici magistri summam adhibuerunt industriam, ut, quem sensum ipse intenderit auctor, ex ejus stilo demonstrarent. Non debemus esse, in explicanda Scriptura Sacra, ἀσθητικοί 2. Pet. III. 16. instabiles & fluctuantes, quales sunt, qui non verum sensum eruunt e Scriptura, sed talem eidem inferunt, qui ipsis placet.

§. VII

Nos potius, contrariam in partem, validius argumentamur: quia nomen *mundi* in Ioannis Euangelio & epistolis ferè centies extat, & nullibi solos electos significat, uti obseruauit FRANZ. de interpret. Scripturae, orac. CXXXV. verisimile non est, in quatuor illis locis in *Form. Conc.*

Conc. citatis, nomen *mundi* de solis accipiendum esse electis. Huc accedit, quod impii sub nomine mundi distinguuntur a piis Ioan. XV. 19. Hinc enascitur argumentum: Quo titulo impii distinguuntur a piis, is non potest piis dari. Salthm hoc non fieret absolute, sed cum addita nota, ex qua tuto dignosci queat, cur nomine *mundi*, quo alias impii contradistinguuntur piis, ipsi etiam pii veniant. Pii & credentes quidem vocantur *οἱ ἴδιοι τῆ χριστῆ ἐν τῷ κόσμῳ*, Io. XIII. 1. non autem *mundus* absolute. Praeterea praedicata, quae de *mundo* dicuntur, non competunt electis, v. c. de mundo dicitur, quod non cognouerit Christum. Hoc nulla ratione de electis dici potest &c. Iam si praedicata mundi electis, qua talibus, non competunt, neque ipsum *mundi* nomen ipsis dari potest.

§. VIII

Sed vidit ipse HONERTVS, argumentum suum, vocem *mundi posse* significare solos electos, nullius esse valoris, nisi probetur, reuera illam significationem in Scriptura inueniri. Quare prouocat ad Rom. XI. 12. 15. & I. Tim. III. 16. Inficiandum non est, haec duo loca habere quandam speciem, quam HONERTVS statim pro veritate venditare satagit, quod mirum non est. Praeconcepta enim opinione imbutus, absque necessario textuum scrutinio, statim inuenisse putauit, quod vt inueniret, tanto optauit opere. Adeoque non eruit verum sensum, vti bonum decet interpretem, sed intulit talem, qualis ipsi apprime ardebat. Nam, si haec duo loca, secundum regulas genuinae & legitimae Exegeseos, paullo curatius examinamus, in neutro, voce *mundi*, solos innui electos,prehendimus.

§. VIII

§. VIII

Vt ὕψιστον πρότερον faciam, res tota, quod ad locum I. Tim. III. 16. attinet, expedita est, omnique difficultate caret, si textum authenticum consulimus, ex quo mens Spiritus Sancti vnice diiudicanda venit. In Graeco enim non legitur ὑπὸ vel ἀπὸ κόσμου, sed verba Apostoli ita fluunt: ὁ Θεὸς ἐν σαρκὶ φανερωθεὶς ἐπιστεύθη ἐν κόσμῳ. Particulam ἐν bene norandam esse, iam contra Reformatos monuit GERHARDVS ἀκριβέστατον in LL. Theolog. supra cit. his verbis: *vnus locus est, qui speciem aliquam habet, quam miror ab illis praetermissum i. Tim. III. 16. Christus creditus est in mundo i. e. a solis electis receptus. Sed attende verbis Apostoli, non dicit, Christum a mundo creditum, quia Iob. I. 10. mundus eum non cognouit, sed dicit, quod in mundo, id est, a fidelibus in mundo sit receptus.* Nihil iuuabit HONERTVM, si excipere velit: sic tamen *mundum* significare coetum credentium in Christum, quia Christus dicitur πιστευθεὶς in mundo, h. e. a fidelibus in mundo receptus, ex interpretatione GERHARDI. Respondemus enim, I. coetus credentium & electorum differunt, ut latius & angustius, quia non omnes credentes sunt electi; dantur quippe πρόσκαιροι Matth. XIII. 21. qui ad tempus credunt, tempore autem afflictionis a fide deficiunt Luc. VIII. 13. sed tantum finaliter credentes sunt electi. Paulus autem loquitur non solum de finaliter credentibus, sed generatim de fide, cuius adiunctum est amissibilitas, vti nostri Theologi, clarissimis testimoniis & exemplis Scripturae, contra Reformatos demonstrarunt. II. GERHARDVS per mundum non intelligit ipsos credentes, sed supplet sermonem ellipticum h. m. Christus creditus est in mundo, subaudi a fidelibus.

Chri-

§. X

Negamus enim & pernegamus, coetum credentium vllibi in Scriptura dici mundum. Equidem FLACIVS, nostras, in ea est opinione, mundum bis in N. T. significare ipfos conuersos ad Deum, videlicet Ioan. VI. 33. & XIII. 31. CLAV. SCR. l. v. *mundus* num. V. rectius tamen totum genus humanum ibi intelligi, sicut & in loco Ioan. XVII. 21. vbi per *κόσμον* CAMERARIVS ait designari τὰς σωζομένους ἐν τῷ κόσμῳ, GLASS. in Philol. S. lib. V. tr. 1. cap. 3. obseruauit.

§. XI

Paulum sane, I Tim. III. 16. per *mundum* non intelligere conuersos ad Deum & credentes in Christum, tuto ex particula ἐν colligere possumus. Est illa declaratiua loci, in quo, non autem subiecti, a quo creditus est Christus. Ponamus enim, mundum hic vsurpari de credentibus, idem esset, ac si Paulus dixisset: Christus creditus est *in* credentibus, quae locutio, Christum credi *in* hominibus, seu *in* credentibus, nusquam in Scriptura Sacra reperitur, & sensum habet, ne dicam nullum, certe tamen ambiguum, & in varios sensus flecti idoneum. Locus itaque saltem indicatur, in quo Christus creditus est, subiectum autem, a quo creditus est, subintelligendum est, quae ellipsis sermonem Apostoli nullatenus reddit obscurum. Facile enim quilibet cognoscere potest, a quonam in mundo Christus sit creditus, nempe non a creaturis inanimatis, sed hominibus. Vt paucis me expediam: *mundus* hic non sumitur metonymice, pro hominibus in mundo viuentibus, vti alias saepe per metonymiam continentis pro contento, aut omnes in vni-

C

uer.

uersum homines, aut impios & mundana amantes notat, sed pro substantiali mundi parte seu terra, per synecdochen totius pro parte. Recte PRVCKNERVS hunc locum ita vindicat: *falsum est, mundum hic pro solis electis accipi, verum autem accipi pro mundano hominum habitaculo; neque enim Christus creditus dicitur a mundo sed in mundo i. e. a fidelibus in mundo viventibus.* Vindic. P. II. ad h. I. Nunquam igitur Reformatis concedemus, *mundum*, in quo creditus est Christus, denotare solos electos, sed intelligimus per eum, visibilem hanc terrae machinam, quam Deus creauit, vt esset commune hominum domicilium.

§. XII

Reliquum est, vt videamus, an Pauli effatum Rom. XI. 12. 15. recte HONERTVS excitauerit, ad probandam suam opinionem, de voce *mundi* solos electos significante. Ante omnia tenendum est, scopum Pauli in hoc capite non esse, de electione ad salutem aeternam agere. Est enim istud exegeticum noni & decimi, quae praecedunt, id quod ex identitate materiae pariter ac connexione, facile patet. Quod autem Apostolo, in capite nono, sermo non sit de electione ad salutem aeternam, praeter illos, quos OLEARIVS iam laudatus in Contin. Hagog. CARPZ. p. 1675. commemorat, copiose non minus, quam solide, docuit ADAMVS HEROLDVS in tr. cui titulus est: *Palladium Reformatorum a sua sede destructum.*

§. XIII

Iam, si in capite vndecimo non agitur de electione, clarum est, per *παράπτωμα & ἥτημα γ. 12. ἀποβολήν v. 15.* non

non reprobationem ad mortem aeternam; nec per *πλῆτον*, *καταλλαγὴν*, electionem ad salutem intelligi, quod insuper ex ipso hoc capite clarissime elucet. Si enim Paulus per *παράπτωμα*, *ἀποβολὴν*, intellexerit reprobationem aeternam, quae, ob praescientiam diuinam falli nesciam, immutabilis est, quo quaesō modo dicere potuerit, ramos fractos & abscissos posse *ἐγκεντριθῆναι* v. 23. 24. & si per *πλῆτον*, *καταλλαγὴν*, innuere voluerit electionem aeternam, quae itidem immutabilis est, sui oblitus fuisset, quod blasphemum est dicere de *ἀνθρώπῳ ὑπὸ ἀγίῳ πνεύματι* *Φερομένῳ*, quando v. 21. 22. affirmat, Deum pari ratione *πλῆτον* nactos puni-
 turum, si non mansuri sint in fide. Certum igitur est, per *παράπτωμα*, *ἥτημα* & *ἀποβολὴν*, Apostolum intelligere rejectionem maximae partis Iudaeorum ab Ecclesiae ciuitate, & beneficiis cum ea coniunctis, quae poena ipsis ob incredulitatem & contemptum gratiae diuiniae in Euangelio oblatae, iusto Dei iudicio, inflicta est, sic tamen, vt, si resipiscant, reciperentur in Ecclesiam; per *πλῆτον* autem & *καταλλαγὴν*, gentiliū in Ecclesiam visibilem cooperationem, & donationem beneficiorum Ecclesiasticorum ipsis factam. Vnde igitur HONERTVS probabit, vocem *mundi*, in hoc capite, solos designare electos?

§. XIII

Extra controuersiam positum est, Paulum a v. I. vsque II. sermonem facere de Iudaeorum gente, ex qua ipse prognatus erat. Huic v. II. sq. reliquas orbis terrarum gentes contradistinguit, hasque bis nomine *mundi* indigitat, siilo tunc Iudaeis vilitato. Hi enim gentes extraneas per contemptum *mundi nationes* appellabant, vt LIGHTFOOTVS

C 2

in

in Horis Hebr. & Talmud. non vno loco annotauit. Capite primo Chorographiae Matthaeo praemissae p. 6. obseruat, *uniuersum terrarum orbis populum Iudaeos distribuisse in ישראל Israelitas & אומות העולם, nationes mundi, hinc vocem mundi vltimatissime pro gentilibus vsurpari.* Et in not. ad Cap. XII. Luc. v. 30. p. 82f. haec habet: אומות עולם, *phrasologia genti frequentissima, qua ethnicos designant, vel omnes gentes praeter suam. Atque hinc est, quod mundus frequentissime in N. T. sumatur pro mundo ethnico.* Addo locum, ab AVG. PFEIFFERO in Diff. de Talmude th. 29. ex Berachoth f. 59. adductum: *quando Deus recordatur filiorum suorum, quod habitent in afflictione inter nationes mundi, demittit duas lacrymas in mare magnum, quarum sonitus auditur ab vno fine mundi ad alterum.* Conuenit cum hac appellatione gentilium illa, qua Iudaei gentes extraneas vocabant ארצות עולם, *populum terrae vid. BVXTORF. in Lex. Talmud. f. 1626.* Paulus itaque in scholia Gamalielis Iudaicas edoctus literas, per *mundum* in capite allegato intelligit gentes non - Iudaicas, seu, vt cum LIGHTFOOT loquar, *mundum ethnicum.* Et hac appellatione, non absque causa, vsus videtur in epistola ad Romanos. quia vulgo Romanum imperium orbis terrarum, seu, vti in sacris paginis, *διακμήνη*, dici solebat. Hanc significationem vocis *mundi* Rom. XI. 12. 15. esse rectam & veram, patet ex contextu. Ipse Paulus, optimus verborum suorum interpres, *πλῆτον κόσμον* statim ἐξηγητικῶς exponit per *πλῆτον ἐθνῶν*. Non vacat iam, Commentatorum suffragia magno numero afferre. Vnicus prodeat BALDVINVS, qui *κόσμον* reddit per gentilitatem in Comment. ad h. l.

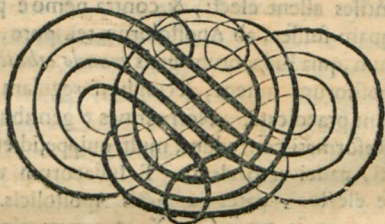
h. I. vbi versum 15. ita παραφράσι: Ita enim placuit Deo, ut excidentibus Iudaeis, nouus quasi mundus ipsi generaretur in gentilitate, audito verbo Euangelii inter gentes &c.

§. XV

Apparet iam ex dictis, HONERTVM falsam Paulo affinxisse mentem, ab ipso Apostolo non intentam, quando contendit, in hoc loco per mundum solos electos esse intelligendos. Quis enim dixerit, mundum ethnicum & coetum electorum, esse phrasas vnum idemque significantes? Si mundus ethnicus nihil aliud esset, quam coetus electorum, omnes gentiles essent electi, & contra nemo e populo Iudaico, vnquam fuisset, ab Apostolorum tempore, in numero electorum, quia Iudaeorum gens mundo ethnico opponitur. Oppositorum autem, secundum regulam Logicam, opposita sunt praedicata. Non omnes e gentibus esse electos, ipsi Reformati concedunt, multi quippe, id est, omnes sunt vocati, pauci vero electi. E Iudaeorum vero gente multos esse electos, patet ex Actis Apostolicis. Mentio fit τῶν ἐκ περιτομῆς πιστῶν Cap. X. 45. πεπιστευκότων τῶν ἀπὸ αἰρέσεως τῶν Φαρισαίων, Cap. XV. 5. Et Ecclesiam Iudaicam, Christo Hierosolymis collectam, fuisse numerosam, videre est ex Cap. XXI. 20. vbi seniores aiunt, multa millia Iudaeorum esse πιστά. Ergo cum coetus electorum, non solum ex conuersis gentilibus, verum etiam ex Iudaeis credentibus constet, Paulus autem Rom. XI. 12. 15. κόσμον ἐθνῶν Iudaeorum populo opponat, non potest per hanc vocem solos designare electos.

§. XVI

Adeoque valet adhuc, quod GERHARDVS I. ex LL. Theol. cit. scribit: *Probandum ergo adhuc erit, vocabulum mundi vsquam in Scriptura pro solis electis accipi, quod non agnoscimus.* Concludo voto: Conserua nobis, DEVS Opt. Max. veritatem Tuam, in *Formula Concordiae* diuinis argumentis assertam: sanctifica nos in ea, verbum Tuum veritas est! Amen!

AB: 153 137

ULB Halle 3
003 898 784

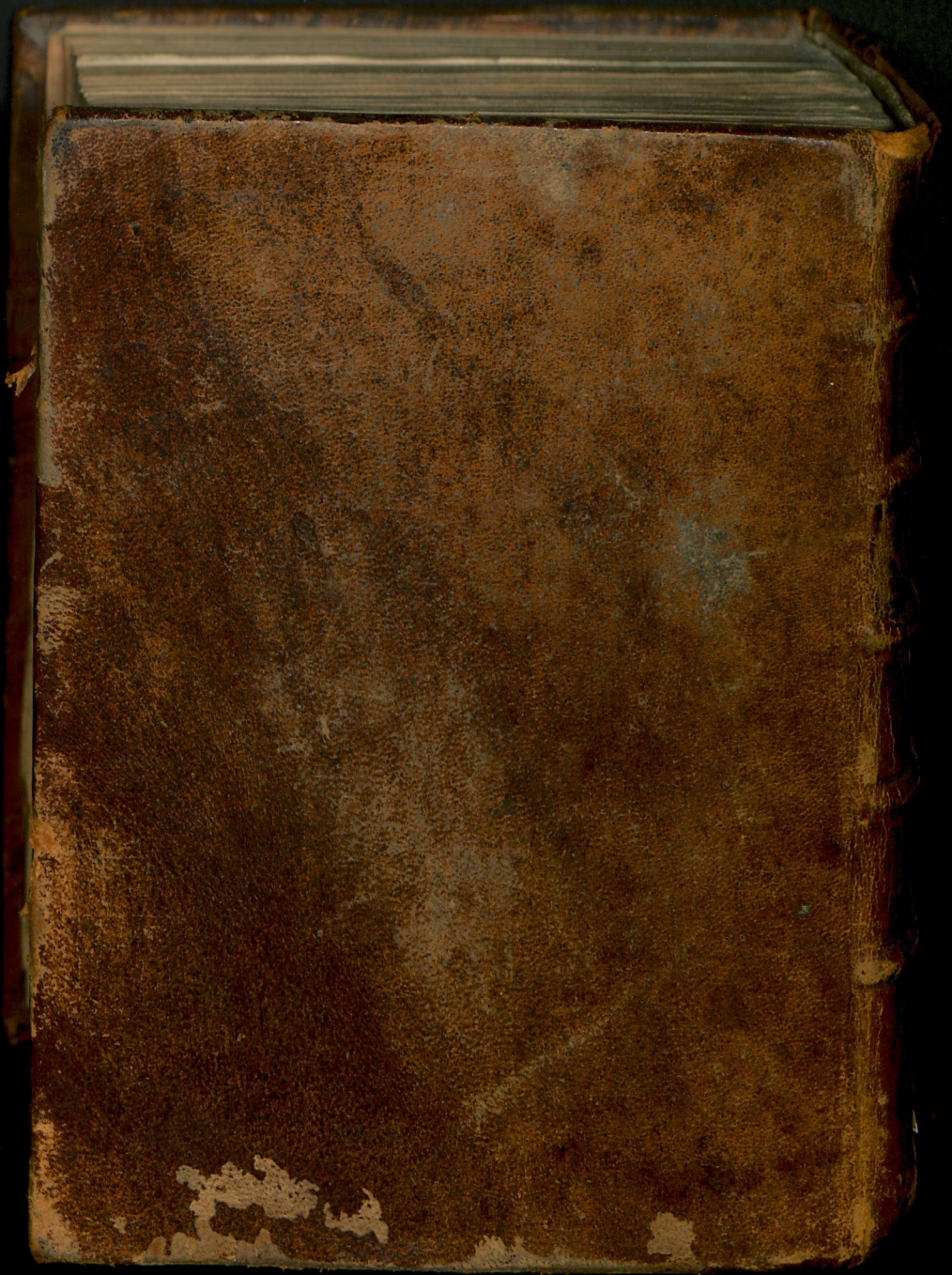

sb.

R

WAT

26

2

DE
VERA ET GENVINA
LV THER AN OR VM
FALSA AVTEM ET SINISTRA
REFORMATORVM
EXPLICACIONE
VOCIS MVNDI

IN
ARTICVLO SACRO
DE
GRATIA DEI
DISQVISITIO BREVIS
SPECIATIM
IO. VAN DER HONERT
OPPOSITA
AVCTORE
M. IO. GOTTLOB WALTERO
PASTORE APVD LOEBSTADIENSES
ET ZWAEZENENSES.

IENAE
APVD CHRISTOPH. DAVID. WERTHERVM
M DCC XXXIII.

*Einige Worte von Herrn. Schickler
Muzenfen über 2. Klein*

